

TIDEN ER MEGET STØRRE END 'MIG SELV'

Af **Lars Qvortrup**
Dekan, DPU

laqv@dpu.dk

* "Hvad er 'tid'? Hvis ingen spørger mig om det, ved jeg det. Men hvis jeg vil forklare det til en, der spørger, ved jeg det ikke."

Det Augustin-citat har overlevet fra omkring år 397 efter Kristi fødsel til i dag. Men hvorfor stillede Augustin det spørgsmål om tid? Og foreslog han et svar?

Han stillede spørgsmålet, fordi han var i gang med sit store projekt: *Confessiones*. Som den første – eller i hvert fald som en af de første – skrev han sine personlige erindringer. De blev skrevet som personlige refleksioner. Formen var bekendelsens form: Syndernes bekendelse og forladelse.

På begge disse måder var Augustin moderne. Han nedskrev sine egne refleksioner: Her er jeg, Augustin. Sådan har jeg erfaret verden, dvs. set den og tænkt den. Og han satte hele tiden disse erfaringer og refleksioner i relation til sig selv, her og nu. For den personlige erfaring er kun interessant, når den kan bruges som grundlag for ens egen livsførelse.

Alligevel er der en afgørende forskel. For ganske vist er den vigtigste omstændighed for mig selv: mig selv. Men denne omstændighed er ikke vigtig, fordi den kan gøre mig interessant eller anderledes, men fordi den kan hjælpe mig til at finde ind i det almene, hvad enten det almene som hos Augustin hedder Guds rige, eller det nu om dage fx hedder alderdommen. For Augustin ville alderdommen, hvor vi alle bliver ens, være et mål og en befrielse. I dag skaber den rædsel, for man skal jo ikke lade sig begrænse af sin alder, vel? Man skal fortsætte med at være unik, til man stiller træskoene.

Men hvorfor melder spørgsmålet om tid sig så? Det gør det, fordi tid er den afgørende faktor i forståelsen af forholdet mellem før og nu. Hvad er tid? må Augustin derfor spørge. Og i den ellefte af de tretten bøgers erindringer tager han spørgsmålet op til overvejelse.

Hvad er tid? Umiddelbart giver det næsten sig selv, men så snart man undersøger sagen, falder tingene fra hinanden. Min drengetid, skriver Augustin, er jo ikke mere. Fortiden er ikke. Og det samme med fremtiden.

"Jeg betragter morgenrøden. Jeg forudsiger solopgangen. Hvad jeg betragter, er nutid, hvad jeg forudsiger, er fremtid." Så nej: Fremtiden er ikke. Det hele er aspekter ved nutiden. Kun nutiden er, men den er til gengæld forbigående og flygtig.

"Det er ikke bare historielærerens opgave at gøre fortiden relevant for eleven. Det er også hans eller hendes opgave at gøre eleven relevant i forhold til og igennem elevens historie."

Igennem disse refleksioner når Augustin frem til svaret på tidens gåde: "Det er ikke muligt at sige, at der 'er' tre tider, nemlig fortid, nutid og fremtid", skriver Augustin i den ellevte bog. "Snarere skulle man, præcist udtrykt, sige noget i retning af: Der er tre tider, nemlig en nutid af det fortidige, en nutid af det nutidige, og en nutid af det fremtidige. For disse tider er som en slags trehed i sjælen (...). Her har vi det forgangnes nutid, nemlig erindring. Det nutidiges nutid, nemlig den umiddelbare sansning. Og det fremtidiges nutid, nemlig forventning. Tillader man os at tale sådan, da ser også jeg tre tider og indrømmer: Ja, der er tre."

Hvad har vi her? Vi har i den kortest mulige form, og som resultat af personlige refleksioner, både en tidsfilosofi og en historiedidaktik.

Tidsfilosofisk er Augustin konstruktivist: Tiden eksisterer ikke i sig selv, men kun som nutids fortid, nutids nutid og nutids fremtid. Tid eksisterer igennem en sjæl, siger Augustin. Den eksisterer igennem en iagttagelse, ville en moderne konstruktivist nok sige.

Men mest interessant i den konkrete sammenhæng er det nok, at Augustin her igennem præsenterer en historiedidaktik. Historie bliver først historie for os, når den sættes i forbindelse med vores nutid. Det kan udtrykkes neurovidenskabeligt, som at det, jeg sanser, husker jeg, fordi mange neurale netværk aktiveres. Ifølge Augustin ville udsagnet være, at fortiden overhovedet først bliver 'tid', dvs. får eksistens, ved at være nutids fortid. Det kan udtrykkes historiedidaktisk, som at historien skal være perspektiverende og relevant. Det skal den ikke være, det er den, ville Augustin præcisere. For historien eksisterer kun igennem en iagttagelse – eller en sjæl.

Skal man som lærer anskue det didaktisk, må man spørge dobbelt: Dels må man spørge, hvordan historien kan få realitet i forhold til elevens position. Hvordan kan man gøre den relevant? Men dels må man også spørge, hvordan elevens position kan udfolde sig, dvs. få fylde, igennem historien. For det er ikke bare historielærerens opgave at gøre fortiden relevant for eleven. Det er også hans eller hendes opgave at gøre eleven relevant i forhold til og igennem elevens historie. Læreren skal bidrage til, at eleven indfolder sin individualitet i og udfolder den igennem historien. Her igennem bliver historieundervisningen til et dannelsesprojekt, som kan bidrage til at forstå, at den største og vigtigste omstændighed ikke bare er 'mig selv'.